

Hjælpeværktøjer til beregning af græsudnyttelse – (slæt) og afgræsningsprognose Besøg på kvægbedrift

Det Økologiske Akademi

Vingstedcentret, Vingsted Skovvej 2, 7182 Bredsten, den, 23/4 - 2014

Ved Hans Lund, Jysk Økologi (hal@jlbr.dk – 25579863)

Se 'European Agricultural Fund for Rural Development' (EAFRD)

Hvad er økologi?

Køer på græs

Disposition

- Præsentation af ejendommen
- Afgræsning – hvad er det?
- Hvordan laver vi en god planlægning
- Store besætninger (Hvor langt kan køerne gå - drivveje)
- Mere græs – hvad betyder det
- Styringsværktøjer til opfølgning
- AMS og afgræsning
- Afgræsningsprognosen anvendelighed
- (Slætprognose – er gennemgået i efteråret)
- Hvilke faktorer medfører størst succes hos landmanden
- Forårssået rug/rajgræs til afgræsning

Bedriftsbesøg

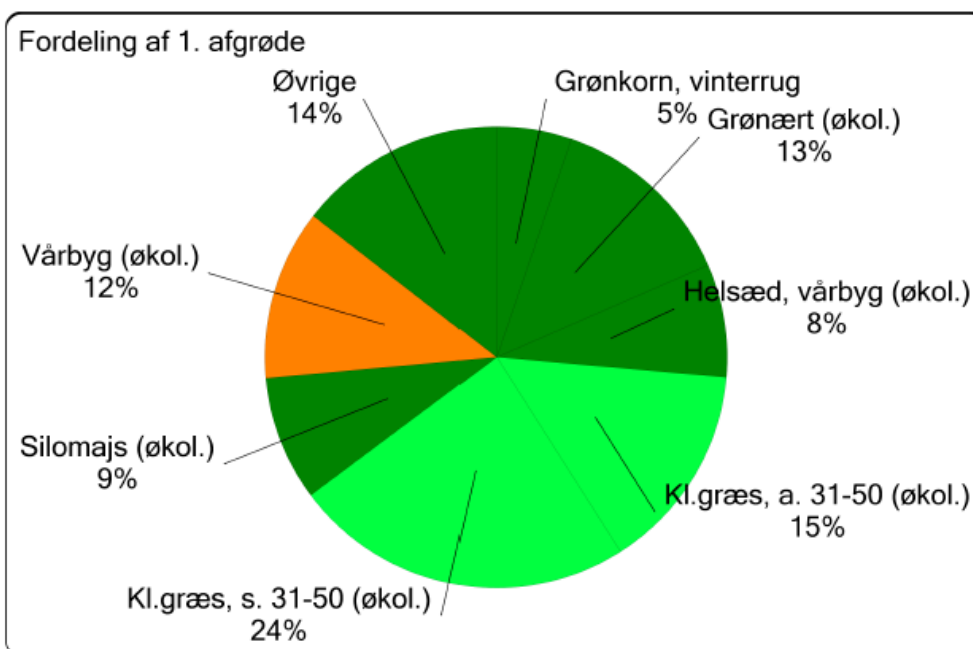

Jens Marius Madsen · Vejlevej 11 · 7323 Give · 75730423

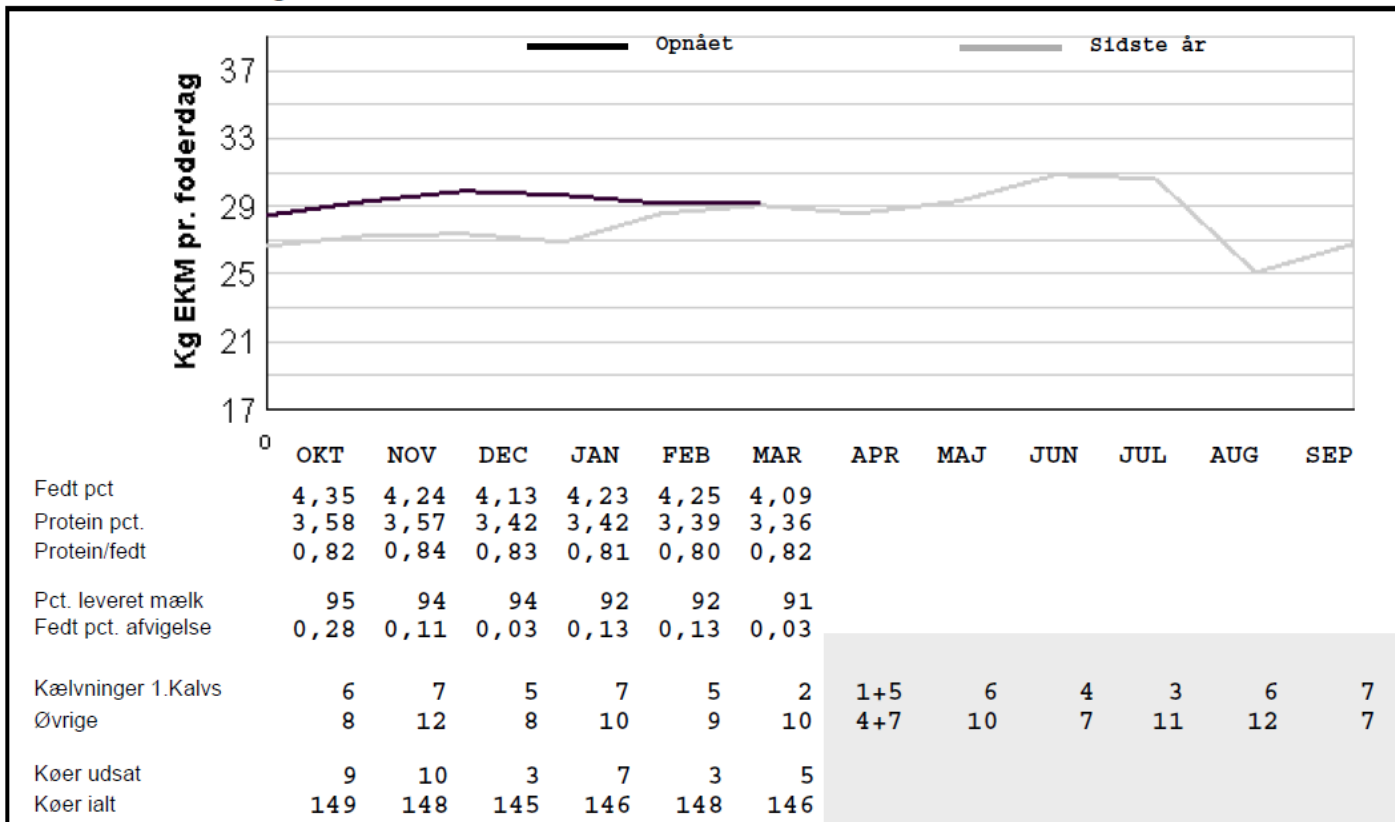
cvr: 10431395 · medl.: 75730423

Markplan
Høstår: 2013

Fordeling af 1. afgrøde	Dyrket, Ha	%
Grønkorn, vinterrug	10,67	5
Grønært (økol.)	26,82	13
Havre (økol.)	8,90	4
Helsæd, vårbyg (økol.)	16,11	8
Kl.græs, a. 31-50	0,87	0
Kl.græs, a. 31-50 (økol.)	29,63	15
Kl.græs, s. 31-50 (økol.)	48,34	24
Kl.græs, s+a 31-50 (økol.)	4,60	2
Silomajs (økol.)	17,79	9
Vedv. græs, a (økol.)	1,66	1
Vinterrug (økol.)	4,72	2
Vårbyg (økol.)	24,29	12
Vårbyg/ært til modenh. (økol.)	8,68	4
Areal i alt	203,08	

Produktionsudvikling

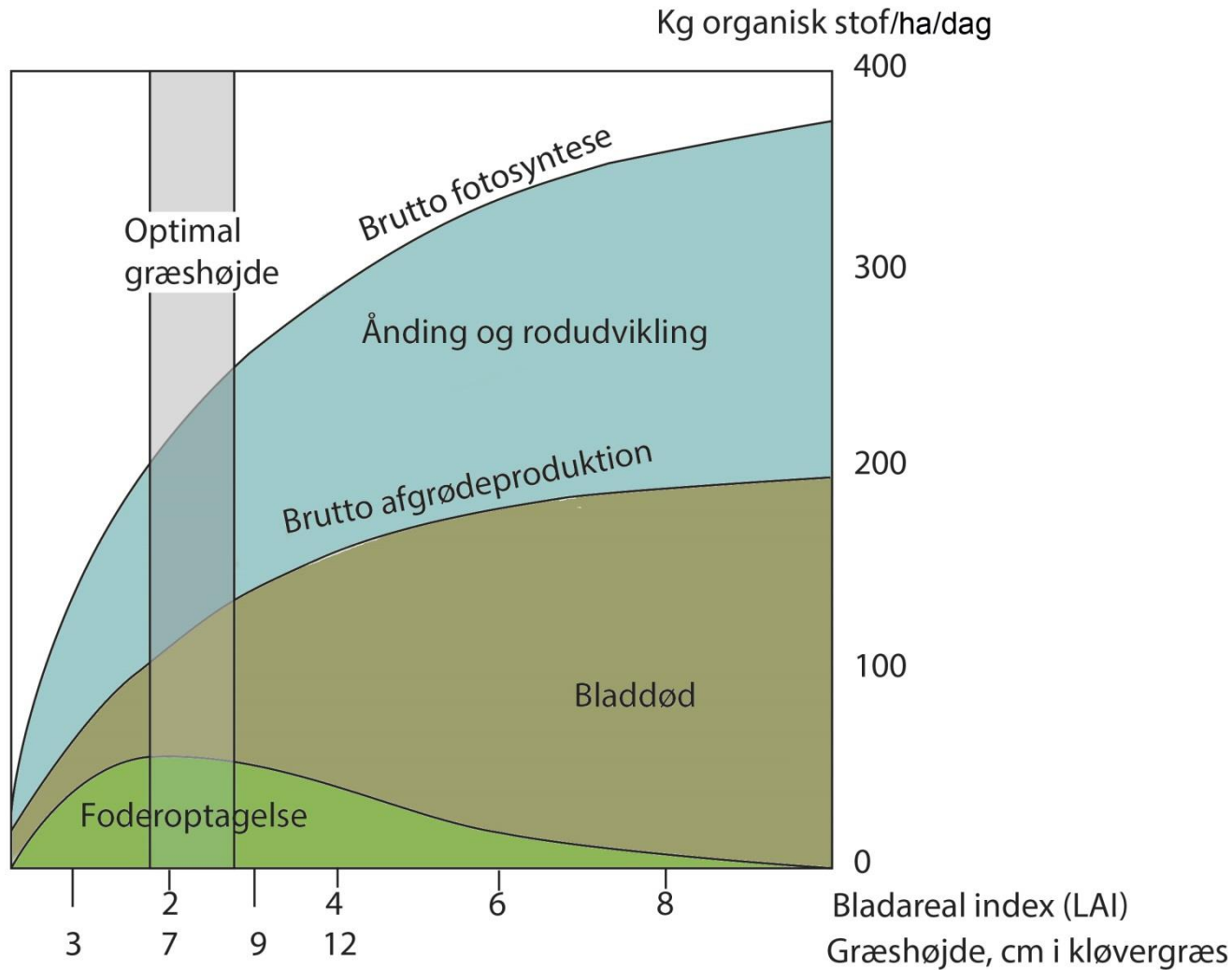
Produktionsstatus

Mål: 10.700 kg

Opnået: 10.527 kg EKM pr årsko

Kontrol dagen:	Køer	Golde	Mælk kg	Fedt		Protein		F+P kg	Kg EKM	
				pct.	kg	pct.	kg		Mål	Opnået
Ialt 4242 Kg mælk	146	20	29,1	4,13	1,20	3,33	0,97	2,17	29,6	29,3
1. kalvs										
0-24 uger	23	2	28,6	3,82	1,09	3,22	0,92	2,01	28,7	27,6
fra 25 uger	19	4	23,4	4,27	1,00	3,46	0,81	1,81	23,0	24,2
Øvrige										
0-24 uger	54		38,9	4,09	1,59	3,24	1,26	2,85	40,7	38,8
fra 25 uger	50	14	20,8	4,33	0,90	3,54	0,74	1,64	20,4	21,9
Tankprøve mejeri 09.04.14				4,02		3,39				3,8
Gns sidste 12 mdr.										
Kontrol pr. 31.03	147,4		10407	4,10	427	3,40	354	780	Ialt	1.533.936 kg mælk
Mejeri pr. 31.03	147,4		9819	4,04	397	3,41	335	732	Ialt	1.447.345 kg mælk
Pct. leveret/afvigelse pr. 31.03			94%	0,06 (1,4%)						

Afgræsningens grundlov

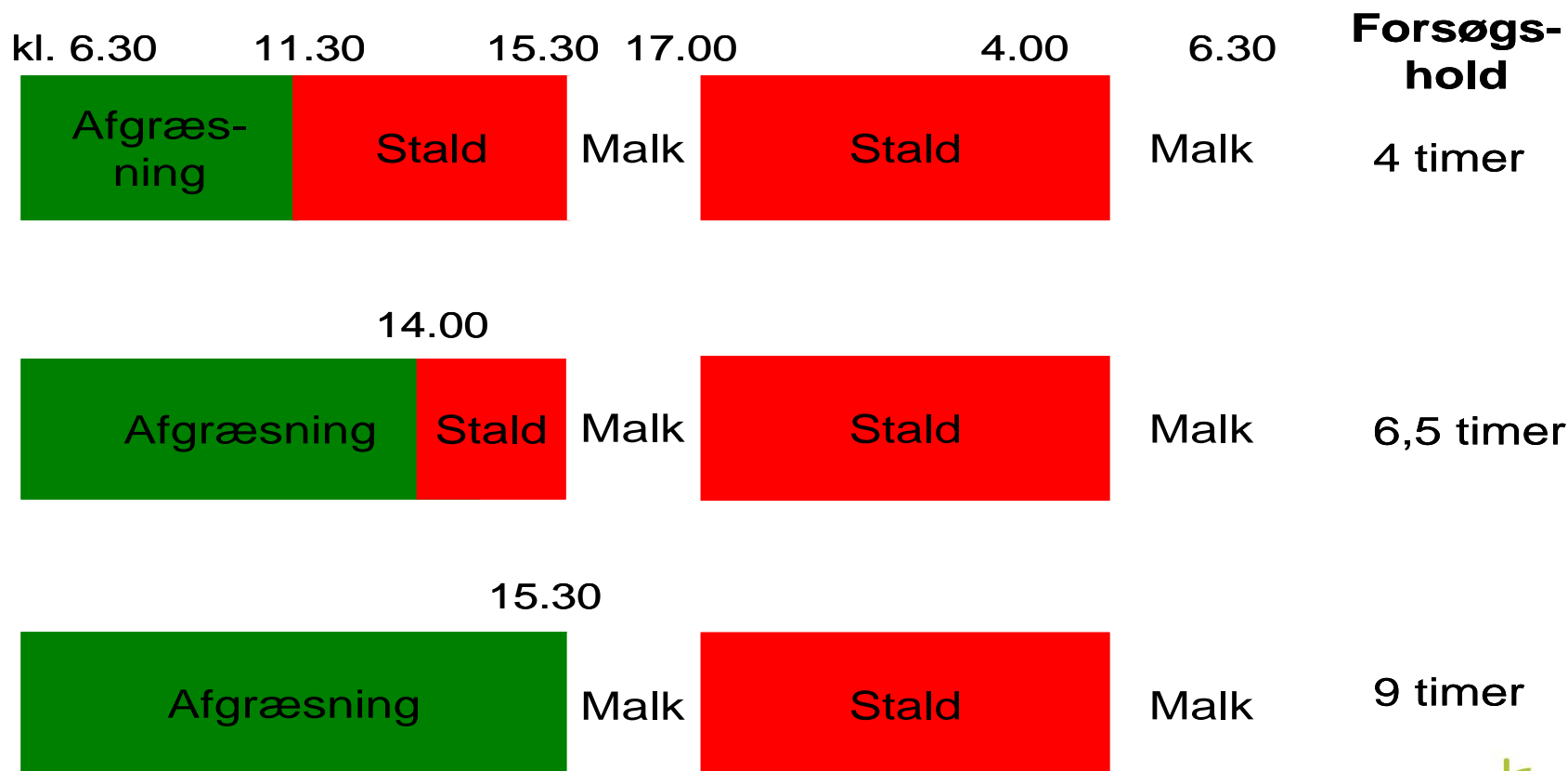
Faktor	Udbyttet	Foderoptagelse
1. For lille bladareal (LAI) (Dødbidning)	Under LAI 2 reduceres fotosyntesen og produktionen	Under LAI 1,5 falder foderoptagelsen
2 Græshøjden (Foldafgræsning)		Bidstørrelsen øges med græshøjde og til ca. 15 cm
3. For svag en rodudvikling (Tørkestress)	Reducerer væksten meget især på et uvandet areal	Tørkestress kan øge stængeldannelse og reducere foderoptagelsen
4. Kløver træthed (svag og ikke aktiv bestand af hvidkløver) På lette jordtyper – 2 kløver fri år På lerjord – 1 kløverfri år	Mangel på hvidkløver (under 10 til 15 pct. bælgplanter). Er udbyttetabet ca. 1.500 til 2.000 FEN pr. ha	Mangel på hvidkløver reducerer foderoptagelsen med 10 til 20 pct. ved afgræsning

Faktor	Udbytte	Foderoptagelse
8. Tilsmudsning af plantedækket <ul style="list-style-type: none"> • Gødning- og urinpletter • Gylle 	Tilsmudsning nedsætter fotosyntesen og udbyttet	Nedsætter foderoptagelsen. <ul style="list-style-type: none"> ➤ Afgræsses ikke – men de flytter sig efter ca. 2 mdr. ➤ Nedsætter foderoptagelsen i 2 til 3 måneder
9. Vraggræs <ul style="list-style-type: none"> • Stængeldannelse 	Kan reducere produktionen ved at græsset går over i den reproduktive fase	Vraggræs nedsætter foderoptagelsen meget. <ul style="list-style-type: none"> ➤ Reducerer ædelysten

Forsøgsdesign – Rugballegård 2005

Døgnet for forsøgskøerne

Planlagt daglig afgræsningstid, timer

4   6,5   9

Staldfoder (12,5 % råprotein)

Kg tørstof pr. ko dagligt   9,3   9,3   8,8

Afgræsning (18,0 % råprotein)

Kg tørstof pr. ko dagligt   11,0   11,7   12,5

Kg tørstof pr. times ophold   2,7   1,8   1,4

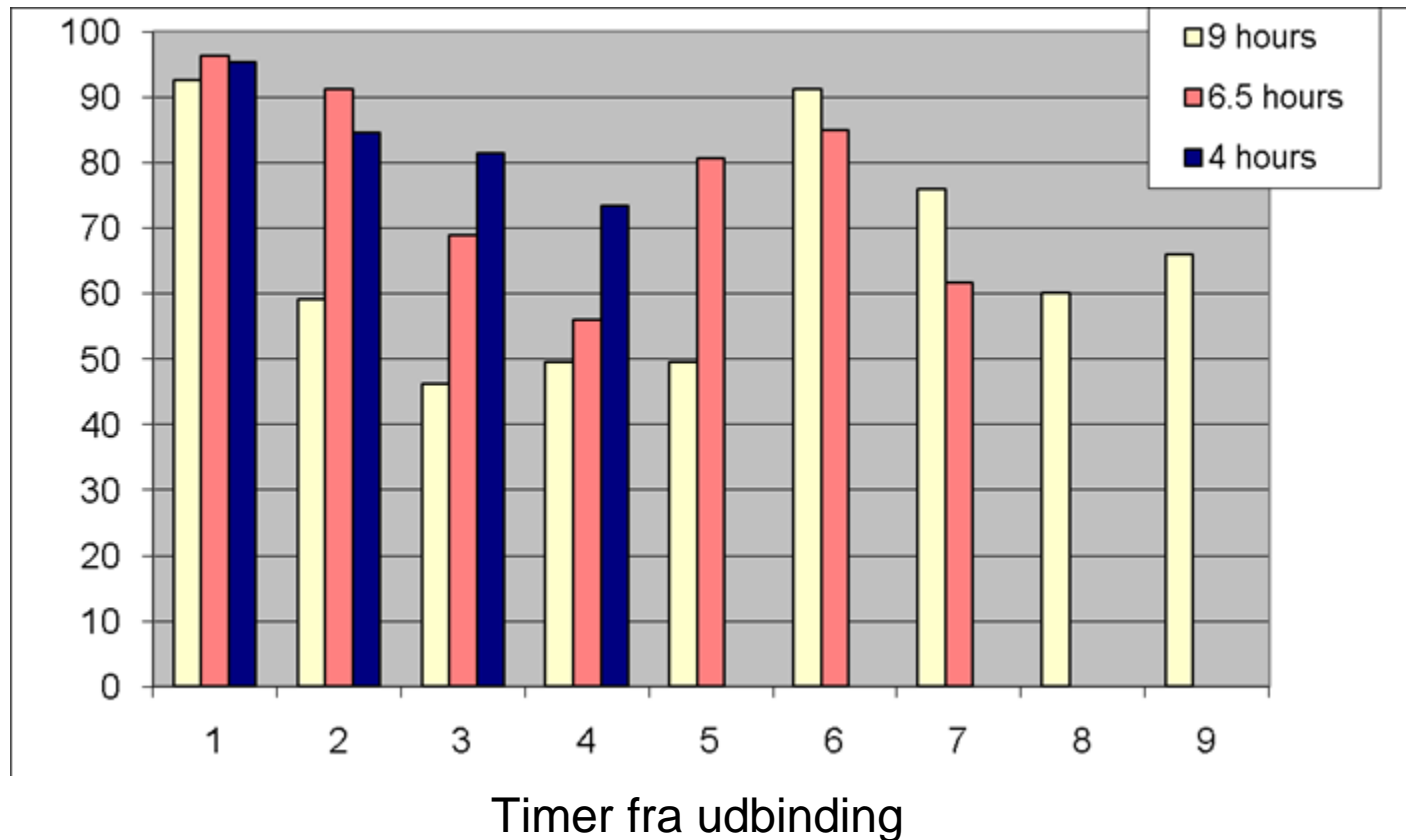
Kg tørstof pr. time afgræsning   3,2   2,3   2,2

Mælkeydelse og mælkens sammensætning

Planlagt daglig afgræsningstid, timer

	4	6,5	9
Mælk, kg	30,3	31,1	32,5
Energi korrigeret mælk, kg	30,2	31,7	32,2
Protein, g	971	1019	1070
Protein, %	3,20	3,29	3,32
Urea, mmol/l	2,54	3,12	3,03

Andel af køer der græsser i forhold til timer fra udbinding på de tre forsøgshold

Forår - begyndende afgræsning

- Køerne må ikke træder arealet op
- Begynde afgræsningen i 2. årsmarken eller på arealer der har flere år på bagen,
- Afgræsning gennem føres restriktiv. Afgræsningstiden er en meget vigtig faktor.
- Græshøjden må ikke komme under 6 til 7 cm i ældre og tætte græsmarker
- Græshøjden må ikke komme under 9 cm i yngre græsmarker og i de tidlige blandinger som f.eks. Ø 20.
- Overgræsning, dvs. hvor græsset bladareal/ dækning af jorden reduceres så meget at det ikke er dobbelt så stor som jordens overflade – er strengt forbudt .

- Overgræsning – FY
- Overbelortning - FØJ
- Afpudsning
  - Først på sæson – giver mening
  - Senere – mest for øjnenes skyld
  - afpudsning under afgræsnings højde og i tørt vejr
  - Slæt giver rigtig god mening

God planlægning

- Vælg strategi i forhold til det praktisk mulige
  - Arrondering
  - Ha til rådighed
  - Grovfoderbeholdning
  - Malkesystem
  - Afgræsningssystem
  - Evner til styring af græsset

Planlægning af afgræsningen 2014

Hos: Jens Madsen

Græsblanding

J: Øko. Kløvergræs 1. års JB 1-7 med vanding

Forventet udbytte Fe/Ha

6000

Antal køer

125

Kg ts/Ha/dag

April	Maj	Juni	Juli	Aug	Sept	Okt
17	51	43	34	26	21	9
2,5	7,4	6,5	6,5	6,5	4,0	3,8
18	18	19	24	32	24	56
18	18	26	36	56	56	56
12,5	12,5	12,5	12,5	25,0	25,0	25,0

Kg ts. græs/ko/dag.

Arealkrav Ha. Græs:

Ha til rådighed:

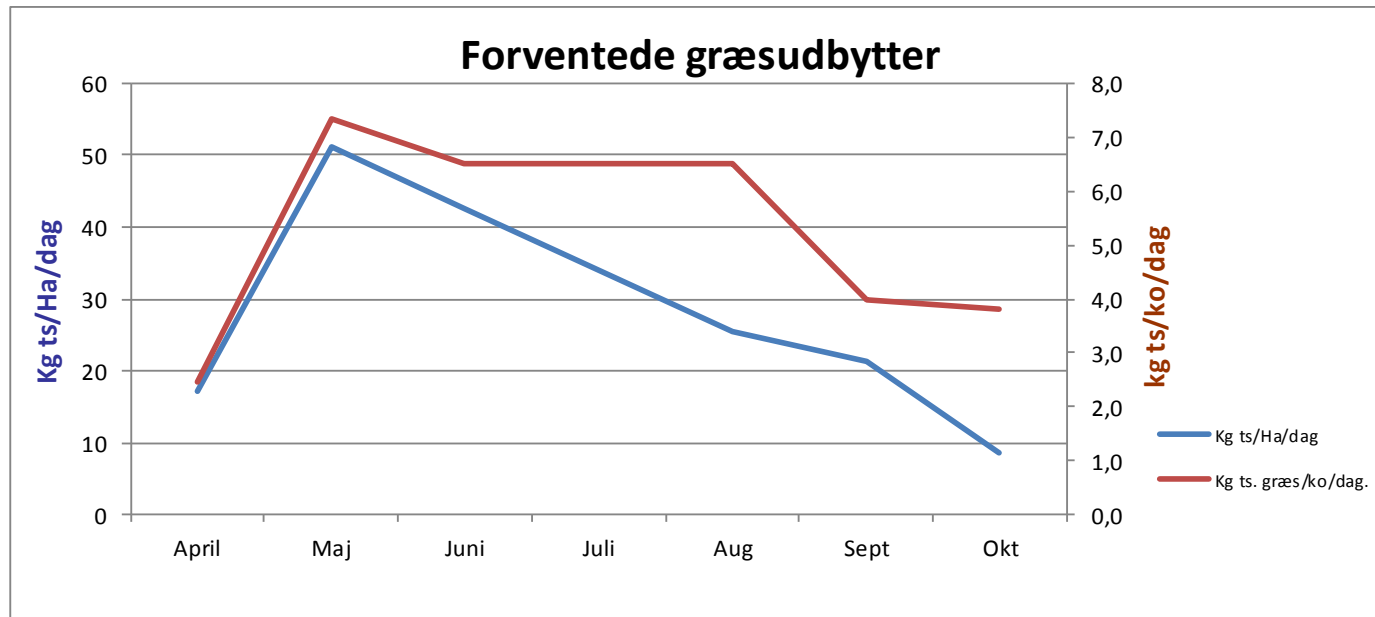
Min. Areal ift. Regler

Synliggør

- Gns. græsoptag
- Økolregler

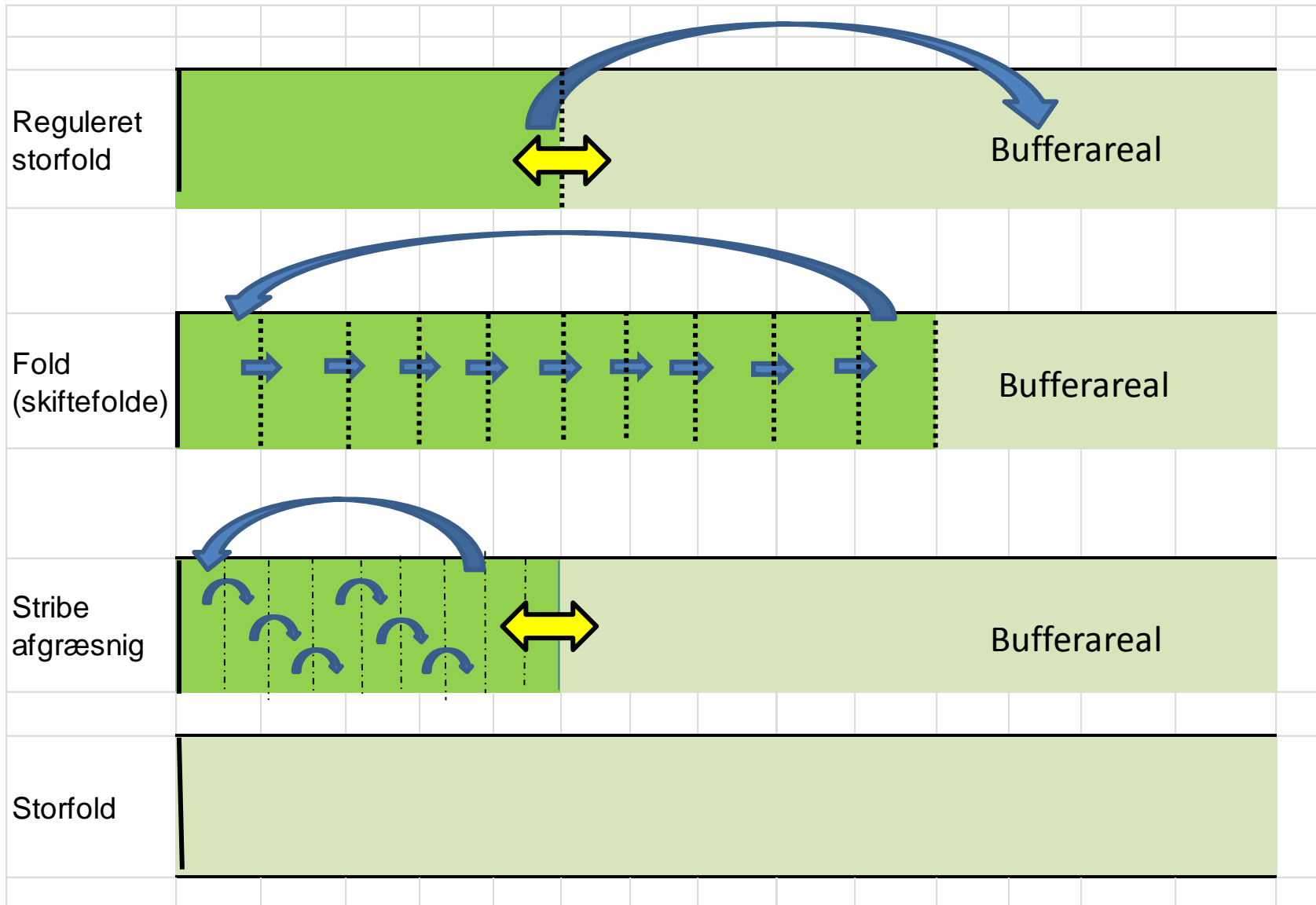
Gns. græsoptagelse /ko/dag   5,8   Fe (Fra 1/5 til 31/10)

Bemærkninger:

Afgræsningssystemer

Reguleret storfold

- Bruger styringsprincipperne men har alligevel 2 til 4 folde

Fordele

- Græssets kvalitet er ensartet fra dag til dag.
- Arbejdsforbruget i marken er lille.

Ulemper

- Meget sårbar over for **overgræsning**.
- Med en græshøjde på 6 cm og derunder udvikler rodnettet sig meget i de øverste jordlag og meget lidt i dybden.
- Behovet for markvanding, hvis en ensartet daglig produktion og udbyttet skal sikres.
- Det er et absolut krav, at der er daglig observationer/styring af græsproduktionen og tildeling af supperingsfoder.
- Stor risiko for opformering af lungeorm, der kan reduceres væsentligt med et målrettet skift mellem afgræsning og slæt på areal.

Styringsparametrene/redskaber

- Græshøjden: 6 – 8 cm
- Buskgræs: Arealet med buskgræs skal være så lille som muligt, dvs. ca. 5 % og max 20 %.
- Produktionskontrol: Daglig produktion af mælk?
- Suppleringsfoder: Der skal være en foderplan for situationer med laver og større græsoptagelse.
- Afgræsningsprognosen: Følges daglig medhensyn til græssets foderværdi og (tilbud) af græs.

Foldafgræsning – Varianter

Få folde (3 til 7 folde)

Flere folde (8 til 12)

Mange folde (12 til 20)

Leder- følgesystemet

Fordele

Ikke sårbar over for **overgræsning**.

Kan praktiseres i et ”presset” sædskifte

Mindre afhængig af vanding, optimal vækst af græs og dybere rodudvikling.

Den daglige styring i marken er minimal.

Med grundig planlægning er mulighed for at planlægge slæt og sommerfrie.

Ingen risiko for lungeorm.

Ulemper

- Arbejdsforbruget i marken før udbinding er stort, da der skal opstilles hegn og nedtages hegn.
- Græssets kvalitet er ikke ensartet fra dag til dag, men det kan afhjælpes med et tilstrækkeligt stort antal folde.

Styringsparametrene

- Græshøjden: **15** til og maks. 18 cm ved begyndende afgræsning i ny fold og ca. 6 til 7 cm ved endt afgræsning.
- Produktionskontrol: Daglig produktion af mælk.
- Suppleringsfoder: Der skal være en foderplan for situationer med laver og større græsoptagelse.
- Afgræsningsprognosen: Følges daglig medhensyn til græssets foderværdi.

Stribeafgræsning

Fordele

- Et ensartet græs kvalitet hver dag, der kan være grundlag for en høj ydelse.
- Et højt udbytte i græs.
- Ingen risiko for overgræsning.
- Mindre afhængig af vanding, optimal vækst af græs og dybere rod-udvikling.
- Ingen risiko for lungeorm.

Ulemper

- Systemet er arbejdskrævende.
- Risiko for både op- og nedtrædning
- Egner sig ikke til større grupper (over 80 – 90 køer)
- Mindre egnet i forbindelse med AMS

Stribeafgræsning

Styringsparametrene

- Græshøjden: 15 til maks.18 cm ved begyndende afgræsning.
Der skal bides fra top til bund hver dag i den ny fold.
- Produktionskontrol: Daglig produktion af mælk
- Suppleringsfoder: Det er kun nødvendigt med en foderplan, da de ved græsmangel og faldende græsproduktion inddrages et større areal.
- Afgræsningsprognosen: Kan følges daglig for at justere stigende eller falde indhold af protein og sukker.

Store besætninger

- Arealkravet i forhold økologireglerne
- Hvor langt må koen gå?

250 køer = 50 Ha 😊

350 køer = 75 Ha 😐

500 køer = 100 Ha 😞

Optimal afgræsning kræver
0,4 Ha/ko ultimo sæson

Drivveje

- Få har lavet nogle blivende unikke løsninger
  - Drivveje med asfalt, græsarmering, gummibånd,
- Flere har lavet enkelte løsninger
  - Gummibånd, træflis, filtergrus, muslingeskaller, hævet vejen.
- Mange har tænkt men endnu ikke gjort noget alvorligt.

Den permanente løsning med asfalt og gummibånd

- Husket stabilitet omkring vandkar

Permanent løsning - med græsarmering

1

2

3

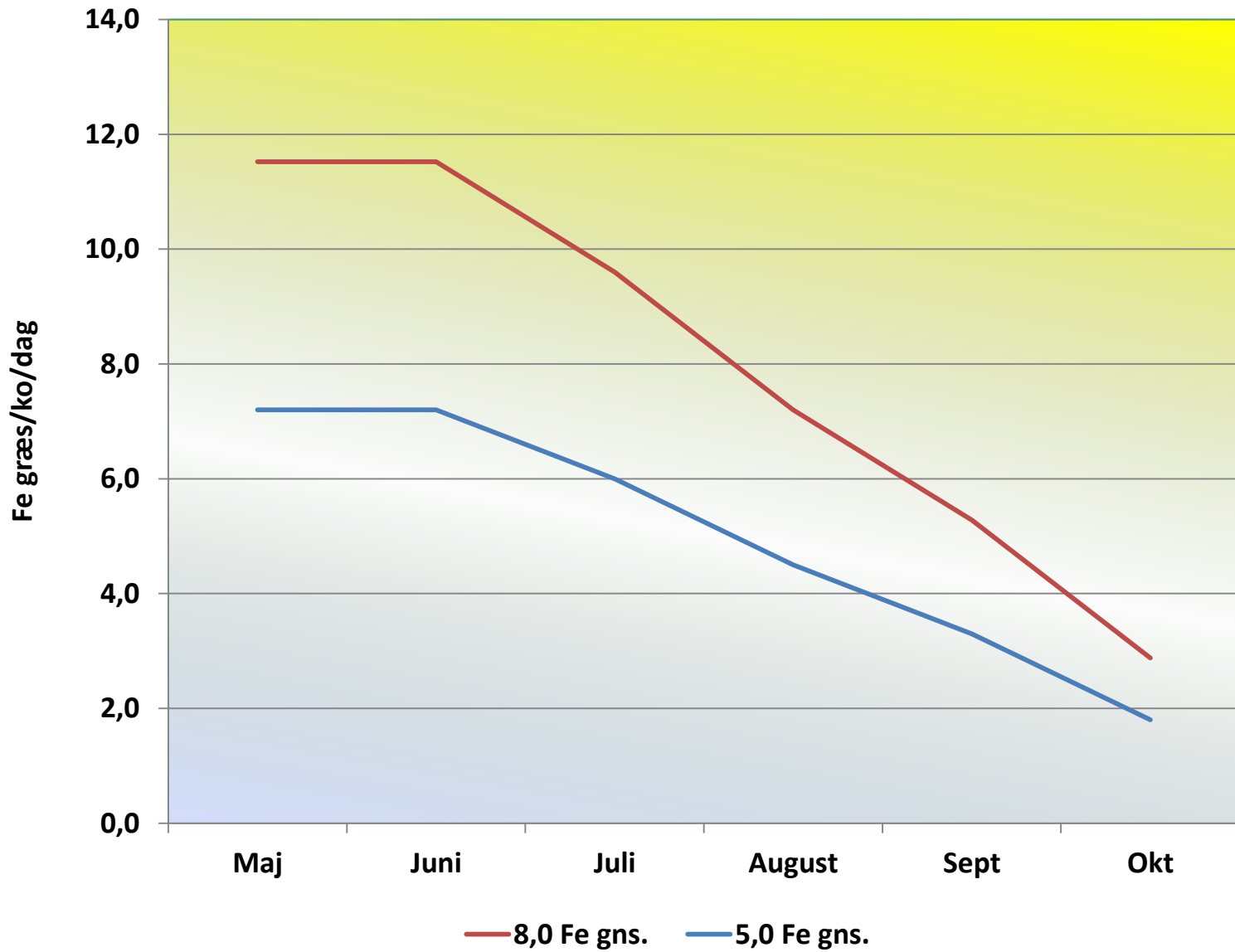
1-2-3 så kom køerne ud på marken

Mere græs til koen

Ydelse	9000 Ekm
Leveringsprocent	94
Mælkepris	Afregningsmodel Arla feb. 2014
Foderpriser kr./Fe	
Korn	2,20
Grovfoder (Interne priser 2014)	1,06 til 1,68
A-BI	3,20
Udbytter Fe/Ha	
Majs	8000
Slætgræs 4 slæt	6800
Afgræsning	5700
Helsæd	3700
Staldfodret frisk græs	6800

Græsoptagelse over sæsonen

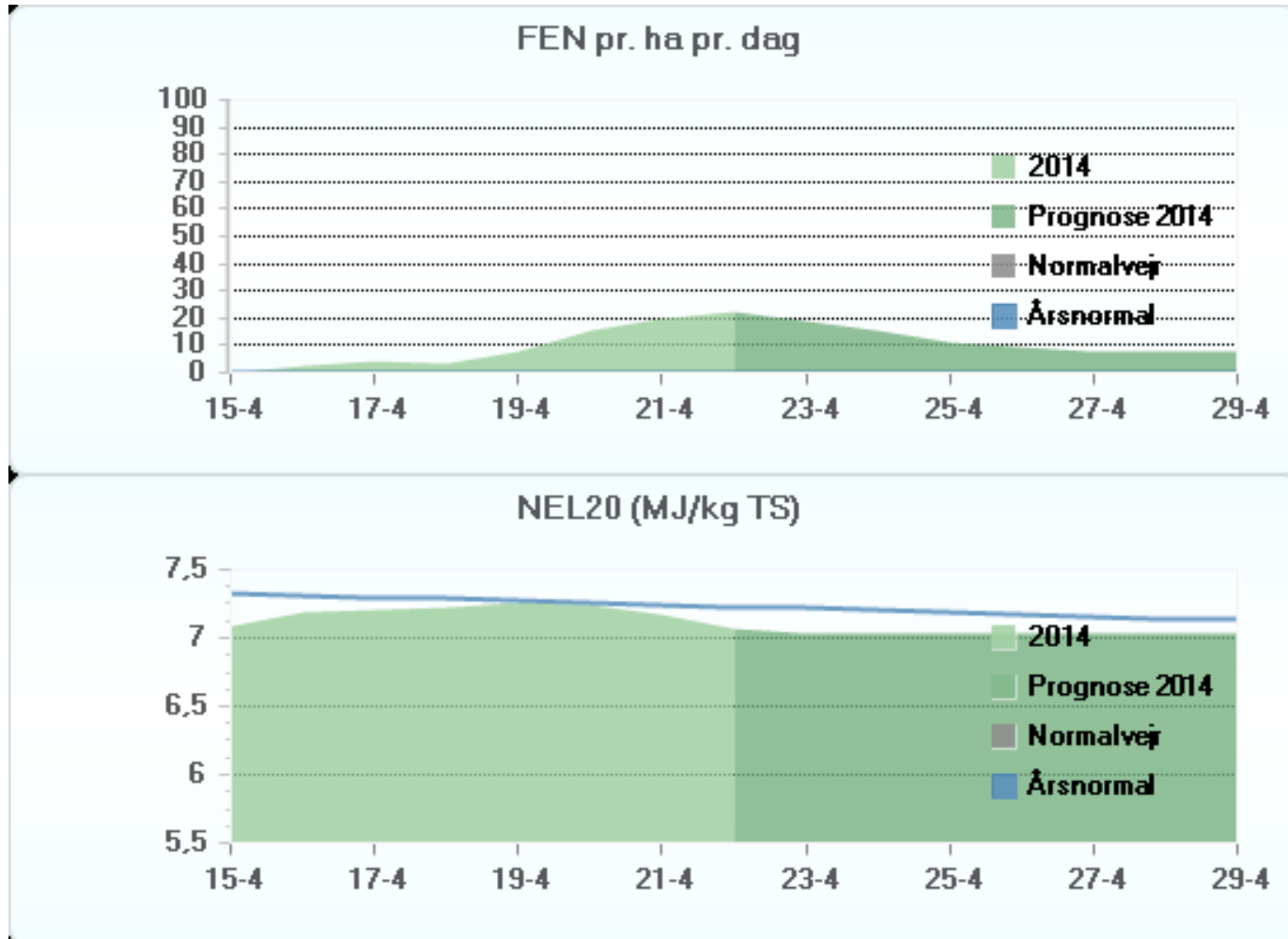

Græs til koen

Resultat ved forskellige udbytter i afgræsningsmarken
180 køer – 180 Ha

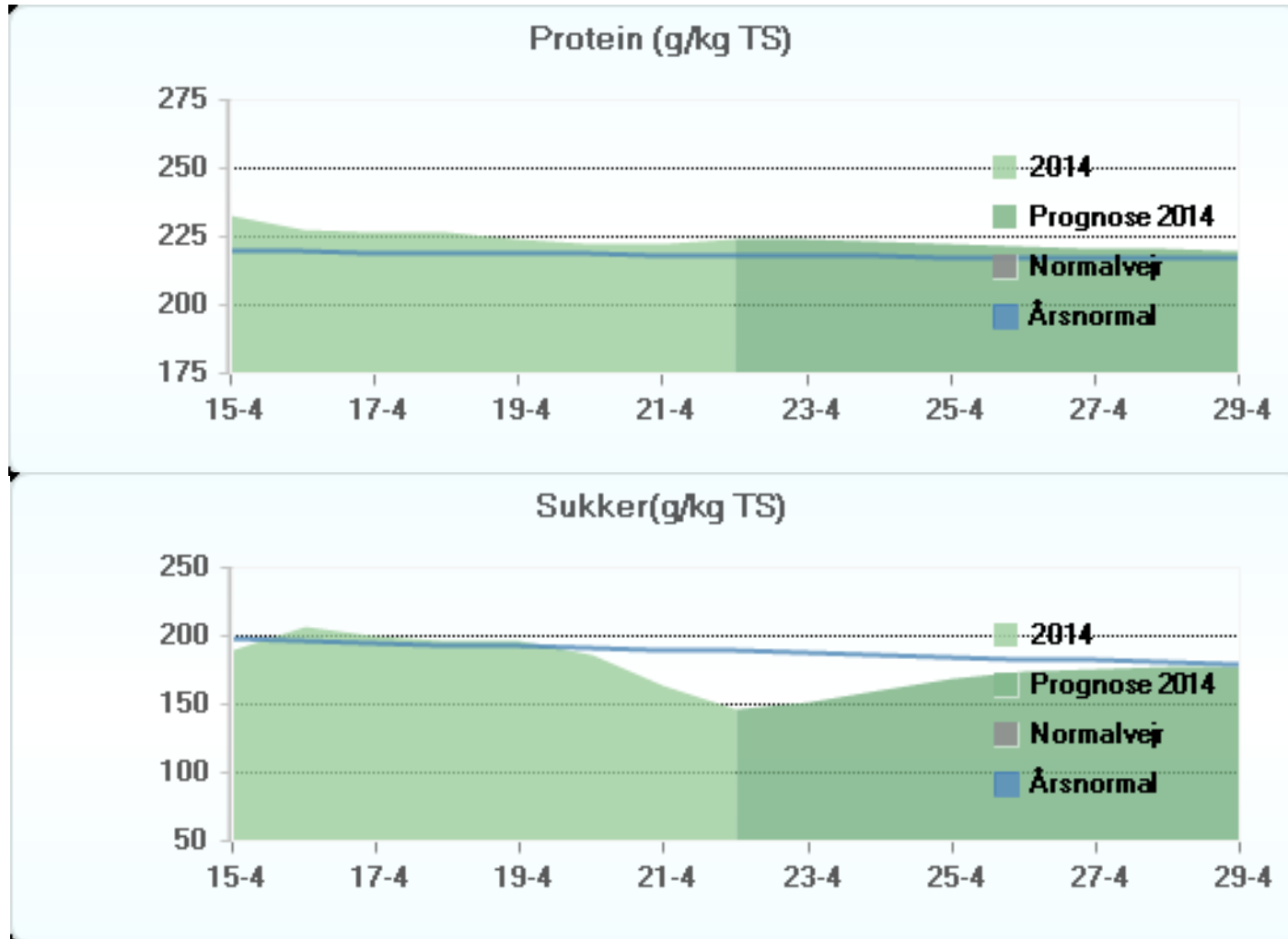
Udbytte kg ts/Ha	5 Kg ts afgræsset	8 kg ts afgræsset
5200	-34.911 kr.	-44.981 kr.
5700	-	-
6200	+29.280 kr.	+37.726 kr.
6700	+54.189 kr.	+ 69.821 kr.

Afgræsningsprognosen

Afgræsningsprognosen

[Prognosen](#)

Afgræsningsprognosen som styringsværktøjer

Opfølgning starter 2 uger efter udbinding

- Afgræsningsprognosen muligheder
  - Mulig vækst, måske lig faktisk vækst, når man ser markerne.
  - Underbygger foderkontroller.
  - Beslutningsgrundlag for justering af mængde foder på stald og afgræsningsarealet.

Faktorer der giver landmanden succes med afgræsningen

- Motivation
  - Lær at se mulighederne frem for begrænsningerne
  - Let fordøjeligt græs skal give mælk!!
- Manglende beholdninger
  - ”Nød lærer nøgen kvinde at spinde”

Faktorer der giver landmanden succes med afgræsningen

- Tæt opfølgning
  - Gør en klogere på græsvæksten
  - Reagerer, så man undgår ydelses og udbyttetab
  - Synlig effekt af strategi og planlægning.
- Økonomi – kan det ses i regnskabet
  - Intern pris på afgræsning: 1,07 kr./FEN
  - Intern pris på græsensilage: 1,43 kr./FEN

- Udbytte i afgræsningsmarken
  - God strategi og styring øger udbytterne
  - Forsøg vist + 300 kr. /årsko ved 9 FE contra 6 FE
- Arbejdsindsats giver et afkast
  - Aktuel: Restbeløb pr. kg EKM
  - Øget udbytter i græsmarkerne
  - Øget DB i mark og stald.
- Økologi?
  - Økologi = dyr på græs
  - Dyr på græs = god økonomi
  - God økonomi = sjov økologi

Opfølgning afgræsning

Græsmarksstyring 2014

Jysk Økologi

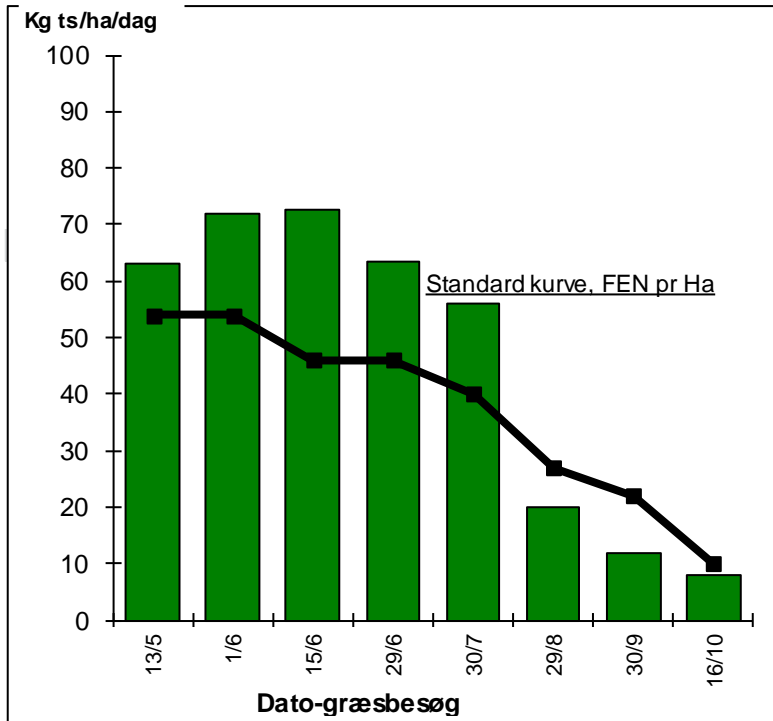
Navn: Master 2014

CHR :

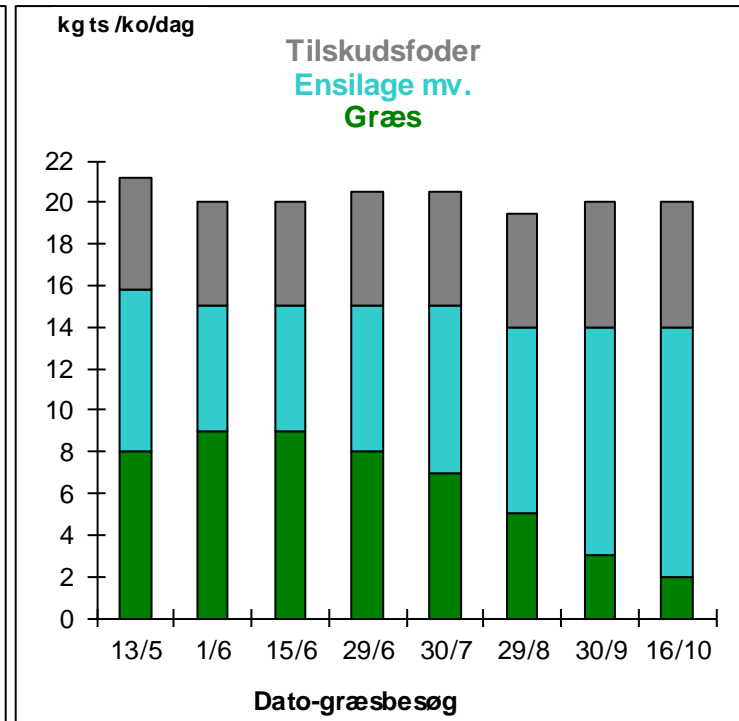
DATO : 15-04-14

DATO OPG.	13/5	1/6	15/6	29/6	30/7	29/8	30/9	16/10
Antal køer	158	160	161	159	160	160	159	160
Græsoptagelse kg ts/ko	8	9	9	8	7	5	3	2
Fordøjelighed, MJ /kg ts	6,8	6,8	6,8	6,6	6,5	6,6	6,5	7
Græsareal til rådighed for afgræsning	20	20	20	20	20	40	40	40
Udbytte, kg ts pr. ha	63	72	72	64	56	20	12	8
Antal dage	6	15	16	30	31	31	30	31
Udbytte afgr./Ha	379	1459	2618	4526	6262	6882	7240	7488
Årlig græsoptagelse pr. ko i kg ts:								1091
Afgræs Timer/dag	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0
Kg ts/time gns.	1,1	1,3	1,3	1,1	1,0	0,7	0,4	0,3

Udnyttet græsvækst i kg ts. pr. Ha

Sammensætning foderration

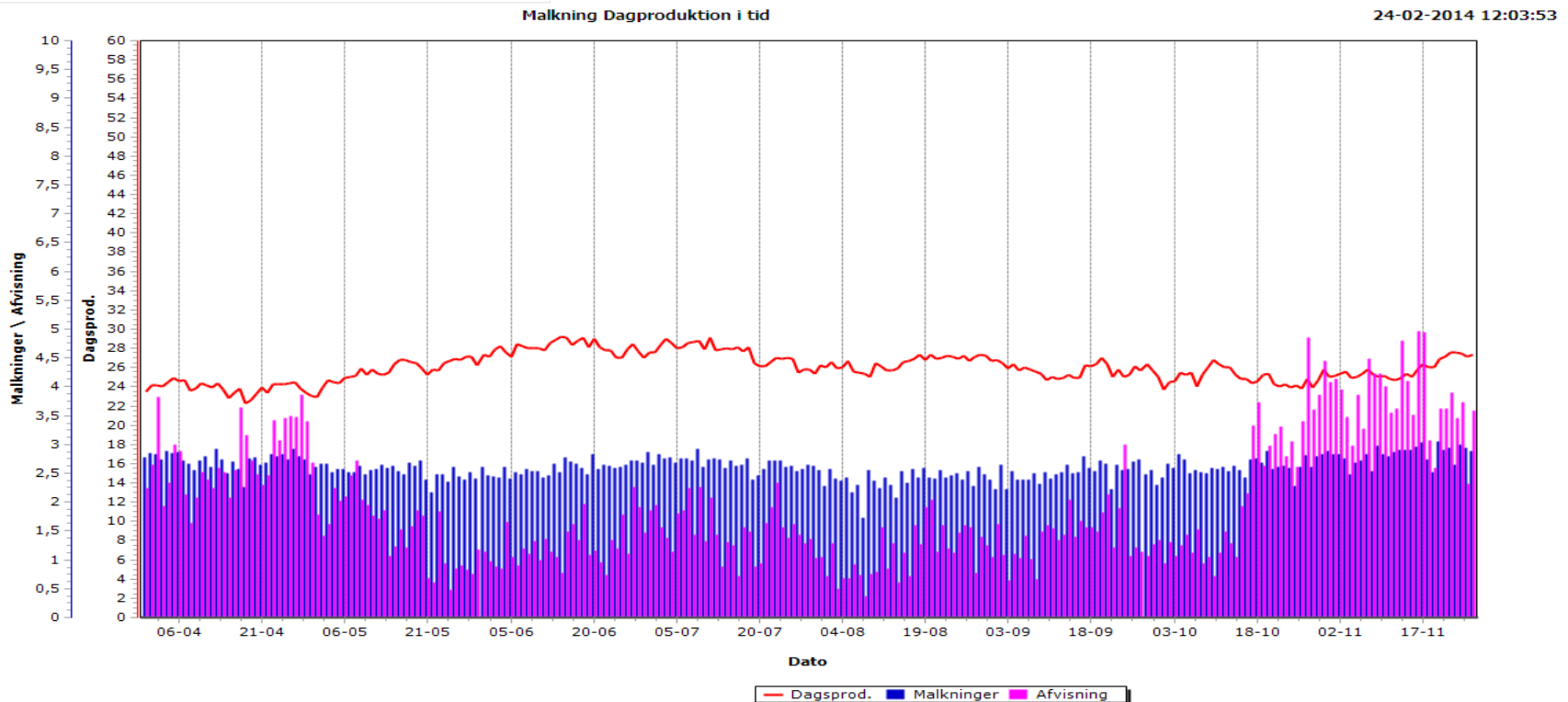
NETTOUDBYTTE	1.slæt	2.slæt	Goldkøer	Kvier	Ialt kg ts	% udbyt	Kg ts pr. Ha	
Udbytte afgræsning					174278	74		
Udbytte slæt	40000	20000		0	60000	26		
Total udbytte					234278		5857	
	13/5	1/6	15/6	29/6	30/7	29/8	30/9	16/10
% afgr. Ts	36%	43%	43%	37%	33%	24%	14%	10%
Ha/ko	0,13	0,13	0,12	0,13	0,13	0,25	0,25	0,25

[Opfølgning afgræsning](#)

AMS og afgræsning

Udfordringen

- Antal malkninger/Ydelse
- Hente køer/Bevare køernes rytme
- Motivation
- Systemer

AMS og afgræsning

Tilvænning – Tilvænning - Tilvænning

- Mindst 2 uger før afgræsning
- "Nye" køer skal vænne sig til evt. smartgates
- Køer er vanedyr
- Hold fast i den valgte strategi
- Brydes rytmen, tager det tid at komme tilbage

Motivation

- Græskvalitet
- Foderbord
- Robotfoder
- Drivvej
- Vand

AMS og afgræsning

Systemer

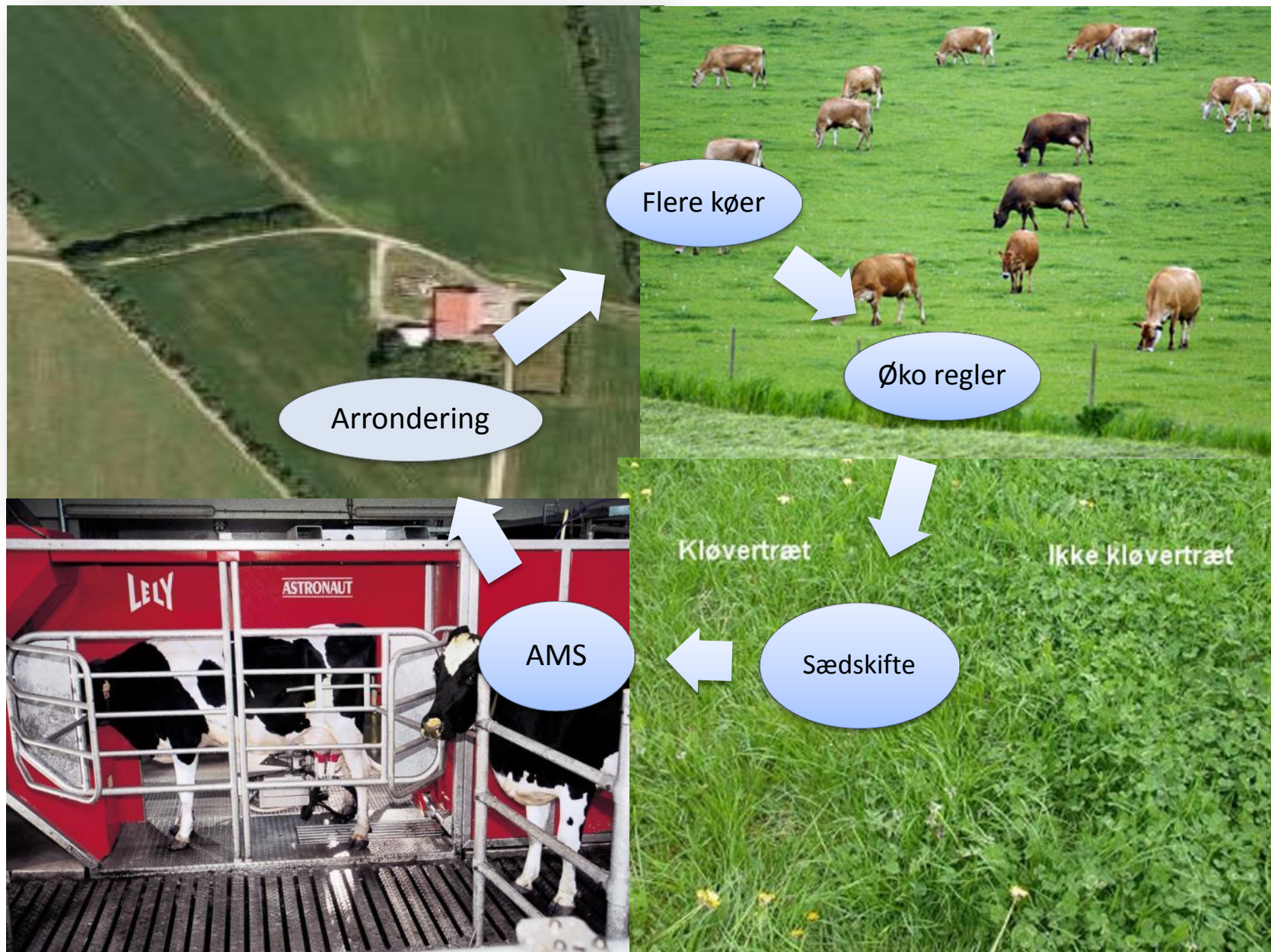
- A (en mark)
- A – B (to marker)
- A – B – C (tre marker)
- Kunsten er at holde køer ved robotten hen over døgnet

AMS og afgræsning

Eksempel på tidsplan for afgræsning (A – B eller A – B – C)

- Kl. 23.00 Der åbnes for adgang til mark nr. 1
- Kl. 05.00 Skiftes adgang fra mark 1 til mark nr. 2
- Kl. 07.00 Kørne hentes fra mark nr. 1
- Kl. 10.00 Åbnes for adgang til mark nr. 1 eller der tages en 3. mark i brug.
- Kl. 11.00 Køer hentes fra mark nr. 2
- Kl. 17.00 Alle køer hentes hjem og der er ikke adgang til græsmarken før kl. 23.00.
- Der er adgang til robotterne hele tiden for de køer der selv kan finde ud af det.

Forårssået rug/rajgræs til afgræsning - hvorfor

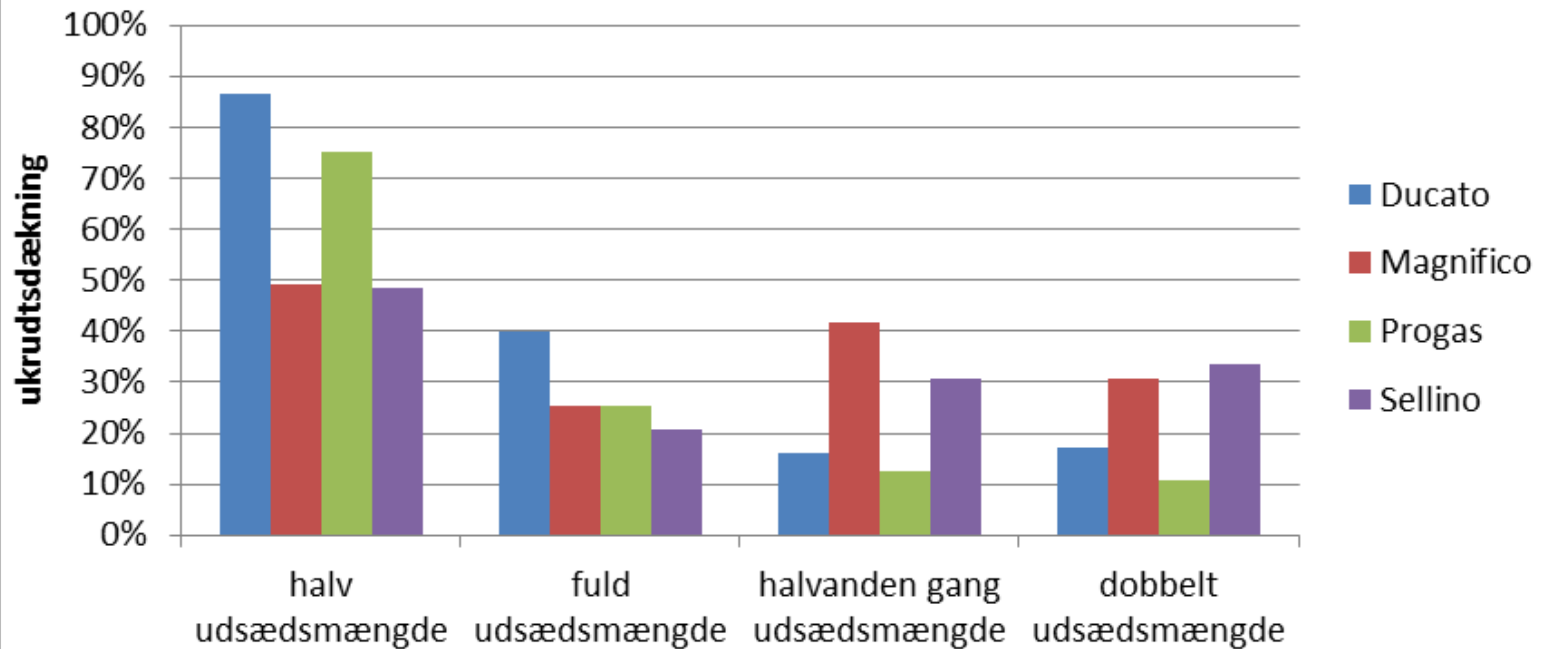

Kløvertræt

Ikke kløvertræt

Genial idé

Ukrudsdækning ved forskellige udsædsmængder

Analyser af rug

	Rug	Kl. græs (40 % kløver)
Råaske	11,1	9,3
Prot	30,5	15-30
Fk org. stof	83,2	83
Kg ts/Fe	0,97	0,96
NEL 20	6,8	6,9
Sukker (% i ts)	17,5	15,5
Calcium	3,8	6,5
Fosfor	4,6	3,8
Magnesium	1,7	1,7
Kalium	37,6	27,0
Natrium	0,3	1,2
Svovl	2,8	1,4

Kommentarer fra økologiske mælkeproducenter 2012 med afgræsning af rug

Positive:

Mere mælk i tanken når køer afgræsser rug

Mindre foderoptagelse på stald når der afgræsses rug

God ædelyst

Knap så positive:

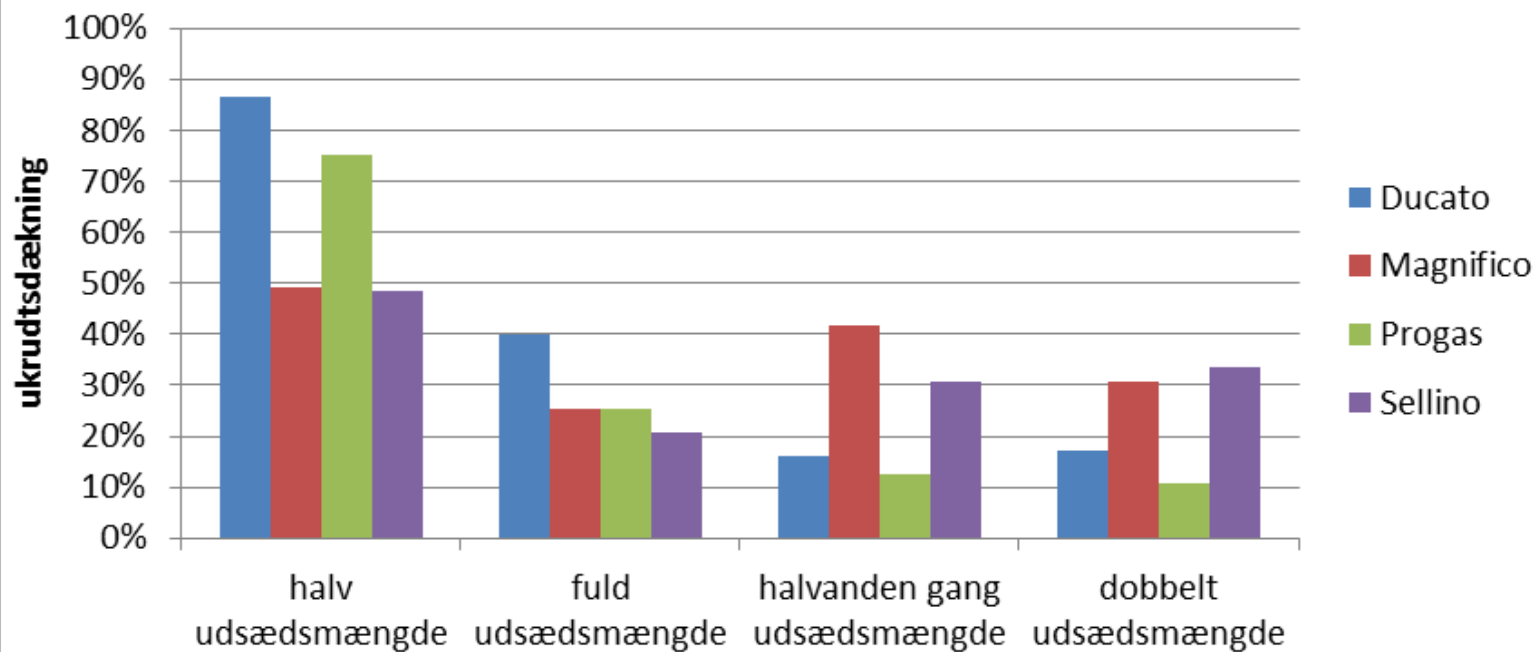
Mindre god etablering (flere)

Mælken har en anderledes smag (Én enkelt)

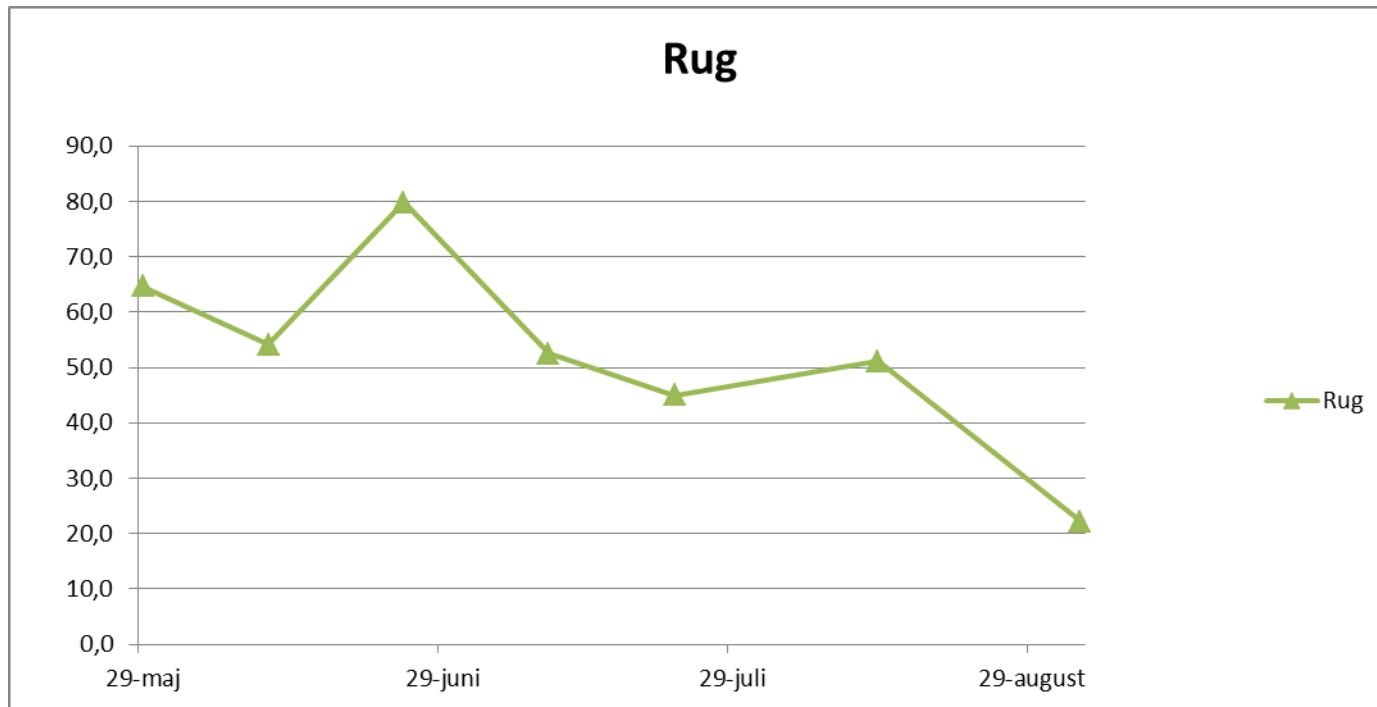
Atypisk mælkefeber (Ét sted)

Ukrudsdækning ved forskellige udsædsmængder

Tilvækst i marken (Fe/Ha/dag)

Forårssået vinterrug/rajgræs til afgræsning

Etablering

- Sådybde: 2 – 3 cm
- 90 – 100 kg rug/ha (200 planter/m²)
+ rajgræs
- Så i marts/april når jorden er tjenlig

Forårssået vinterrug/rajgræs til afgræsning

Afgræsning

- Afgræs første gang når rugen er 10 – 15 cm høj
- Afgræs kortvarigt og lad marken hvile
- Herefter afgræsses med max 5 dages mellemrum
- Svampeangreb viser sig, når rugen bliver for lang
- Ædelysten er mindre ved svampeangreb
- Afpuds efter behov, da rugen ikke må gå i skridning

God afgræsningssæson
Tak for opmærksomheden

